

V.l.n.r.: Hans van den Berg, Paul Mallee en Nico Smit

Hout als uitlaatklep

Bij het houtbedrijf van de Beveiligde Individuele Begeleidingsafdeling (BIBA) in PI Haaglanden maken langgestraften samen met Paul Mallee, Hans van den Berg en Nico Smit speelgoed, meubels en nog veel meer. Werken met hout als uitlaatklep. En vlak ook de persoonlijke aandacht en humor in de werkplaats niet uit. “Haast je niet, je hebt alle tijd, man.”

Harry* klust aan een speelgoedtrein. Hebben zijn Houders besteld, voor als de kleinkinderen komen spelen. In december is Harry eraan begonnen. De locomotief is af, de wagons vloten ook al aardig. Alleen de wielen, die willen niet zo. Vandaag kan de dertiger – vlassig haar, ogen met donkere kringen in een bleek gezicht, een gouden ooring – er niet verder mee. Dat komt: de tien bewoners van de BIBA moeten verkassen binnen hun unit, op deze vrijdag in januari. Harry heeft een beetje de pee in. Hij wil geen dag meer zonder zijn hout en zaag en beitels. En dat terwijl hij afgelopen juli pas voor het eerst voet in de werkzaal zette. “Met twee linkerhanden waar het hout aangaat”, zegt hij. Dankzij de hulp – “zeg maar gerust veel hulp, ik was een paar keer de weg flink kwijt” - van werkmeester Paul heeft

hij intussen wel mooi een knikkerbaan gefabriceert. “Paul geeft complimenten en advies. Kritisch is hij ook, maar altijd opbouwend. Dat geeft me zelfvertrouwen. Zonder Paul ben ik nergens.”

Gretig: “Wil je zien wat ik heb gemaakt?” Opgetogen zet hij het blankhouten speelgoed midden op de werkbank. Tegen de knikkerbaan: “En je gaat het wel doen, hè?” De gekleurde, houten schijfjes zigzaggen vlotjes naar beneden. “Pfoe”, zegt Harry. Marcel komt erbij staan, een beetje verlegen. Hij heeft de knikkerbaan geschuurd en gelakt, vertelt hij. “Ik ben hier de schilder.” Hartstikke leuk werk, het geeft hem voldoening en hij kan het goed. “Maar als ik vrijkom, ga ik terug in de ICT.”

“Nou, dat gaat nog even duren”, zegt werkmeester Paul Mallee even later, terwijl hij zijn muts (“die is heilig, hoor”) in het kantoortje op tafel legt om thee te zetten voor collega’s Hans van den Berg en Nico Smit, beiden zorg- en behandelingsrichtingswerkers. “Marcel had een gezin. Hád”, zegt Nico. “En nu zit Marcel hier”, zegt Hans.

Mooi stel, deze drie Hagenezen die samen BIBA Toys runnen. Ze leren gedetineerden meubeltjes en speelgoed maken dat tegen iets meer dan kostprijs aan bijvoorbeeld kinderdagverblijven wordt geleverd. Maar het gaat hier om meer dan alleen vakmanschap. Rept de een over ‘een stukje eigenwaarde’, de ander benadrukt de waarde van het belonen van goed gedrag en structuur bieden. Alle drie brengen ze wat van zichzelf in. Nico, zeggen Paul en Hans, Nico is van de humor. Die frons zijn wenkbrauwen. “Ik heb helemaal geen humor.” Paul: “Jawel, dat heb je wel.”

Het gaat hier om meer dan alleen vakmanschap.

Hans: “Als een van de jongens loopt te vloeken dat het niet opschiet, dan zeg jij: “Doe rustig aan, je hebt nog even.” Brede grijns. “Ach, het is een spel. Omgekeerd gaat het net zo, hoor.” Paul is een beetje van de sociale kant, zeggen Hans en Nico. “Langgestraft of niet, we werken hier met levende have”, zegt Paul. “Dus ja, er komt weleens wat persoonlijks langs. Het is toch verdorie ook niet niks als je levenslang hebt.”

Hans, Paul en Nico weten wat voor vlees ze in de kuip hebben. “De een heeft continu bevestiging nodig, de ander doet het helemaal zelf. Je moet ze dus allemaal weer anders aanspreken”, zegt Hans. Tegen Nico en Paul: “Weten jullie nog? Harry was een opgewonden standje toen hij net binnen was.” “O ja”, herinnert Paul zich. “Die kon aardig op stoom raken als hij een frees niet los kon krijgen. Dan moest je niet zeggen: ‘En nou moet je ophouden’. Nu doet hij het rustig aan.”

Een zinvolle dagbesteding is belangrijk voor mannen die zo verschrikkelijk lang zitten als de tien bewoners van de BIBA. Er was een tuinproject, maar ja, afgeschaft. Ze vouwen hier ook van die kartonnen verpakkingen voor planten. Er valt een zakcentje mee te verdienen, maar bevredigend kun je het moeilijk noemen. En wat is nou het mooie van het houtbedrijf: het betaalt niet, maar de meeste gedetineerden zijn een volle werkweek tussen de zaagmachines en vijlen te vinden. “We zijn ooit begonnen met figuurzagen”, vertelt Hans, “ganzen en zo, dat werk. En nu maken we dit.” Hij pakt de catalogus erbij. Foto’s van speeletages, complete keukentjes, commodes, eentje van de kast die de geestelijke verzorging ooit liet maken. Paul: “We betrekken de mannen bij de ontwerpen. Dit gáát ergens over.”

Harry heeft een beetje de pee in. Hij wil geen dag meer zonder zijn hout en zaag en beitels.

Als iedereen is gesetteld, gaan de mannen dus morgen gewoon weer aan de klus in het houtbedrijf. Ook Johan, die vanmiddag zijn heil zoekt in het crealokaal, een deur verderop. Paul had het al gezegd: Johan houd je makkelijk voor de ideale schoonzoon. Goed lijf, mooie kop, vriendelijk, een vlotte babbel. Maar Johan heeft levenslang en zit al zestien jaar. Johan is goed met hout, heel goed. Wat zijn ogen zien, maken zijn handen. Het reusachtige poppenhuis in aanbouw – op de vloer visgraatparket met merbau strookjes, een gemarmerd aanrecht en een zwevend toilet – is zijn werk. Een deel van de onderdelen heeft Paul voor hem uit afvalcontainers langs de straat gered, op weg naar of van huis. Achter het poppenhuis liggen nog wat losse onderdelen. Nico pakt er een veranda bij. “Johan is er al een jaar mee bezig. Tja, met bestellingen met deadlines werken we hier niet.”

Daar is ‘Poppenhuis Johan’. Hij schildert, want ook dat kan hij verrekke goed. Een chique dame wordt het, in kleren uit een ver verleden, op een heel groot doek. “Vind je die groene schaduw niks?”, vraagt hij en houdt zijn hoofd scheef om zijn werk vanuit een andere hoek te bekijken. ■

**Namen van gedetineerden zijn gefingeerd en waar nodig zijn feiten aangepast om de anonimiteit te waarborgen.*

Tekst: Annemieke Lenssinck **Beeld:** Jiri Büller